

На нашу думку, прийняття проекту МСФЗ С2 «Розкриття інформації, що пов'язана з кліматом» дозволить відобразити інформацію у звітності щодо впливу суб'єктів господарювання на зміну клімату у світі.

Список використаних джерел

1. The Global risks report 2022 URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_The_Global_Risks_Report_2022.pdf (дата звернення: 17.09.2022).
2. IFRS S2 Climate-related Disclosures URL: <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/project/climate-related-disclosures/issb-exposure-draft-2022-2-climate-related-disclosures.pdf> (дата звернення: 17.09.2022).

*Василевська-Смаглюк Ольга Михайлівна,
аспірантка,*

Національна академія статистики, обліку та аудиту

STEM-CONTROL-EDUCATION: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ КОНТРОЛЮ БЮДЖЕТНОЇ МОДЕЛІ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОГО ПЕРІОДУ

Український Уряд схвалив проект Закону про Державний бюджет України на 2023 рік. Як наголошують урядовці, «це бюджет країни, яка стане сильнішою, посилить свою обороноздатність, зможе відбудуватися після завданої шкоди через російську збройну агресію» [1]. Урядовці переконують суспільство в тому, що «незважаючи на складні умови воєнного стану, в проекті бюджету збережено рівень соціальних стандартів», проте незалежні експерти критикують Уряд за «дуже жорсткий проект бюджету», а також висловлюють думку про те, «чи могли бути кращі варіанти» [2; 3].

Попри воєнний стан підхід влади до бюджетної політики країни слід сприймати реалістично. Наша позиція ґрунтується на тому, що як очікуване завершення війни, так і майбутній період повоєнної розбудови потребують адекватного сприйняття бюджетної системи. Всупереч руйнівним викликам, її майбутнє бачення у повоєнному періоді необхідно апробувати ще в час війни. Тож очікувану перемогу у війні належить бачити через оптику повоєнного часу. Надійне функціонування бюджетної системи країни відповідно до повоєнних вимог своєю чергою потребує переосмислення як самої системи, так і організації та методології її контролю.

Беручи до уваги умови воєнного стану, урядовці наголошують, що бюджет воюючої країни передбачає «фінансування сектору безпеки і оборони на рівні 17,8% ВВП, що утричі більше, ніж було закладено у держбюджеті-2022» [1]. Вважаємо, що фінансово-економічна система країни нині має працювати за прикладом ЗСУ. Перемогу України, досліджувану з позицій бюджетної системи, належить розглядати як запровадження результативної повоєнної розбудови за взірцем, який нині демонструють ЗСУ військовими успіхами на лінії бойових дій з агресором. І якщо згідно з проектом близько 1/5 ВВП (тобто дещо менше 1/2 видатків бюджету на 2023 рік) спрямовується на фінансування безпеки й оборони, то решту коштів потрібно витрачати за моделлю, яка у повоєнному періоді має бути поширеною на весь бюджет.

Отже, якщо ЗСУ стали реальним взірцем для багатьох країн світу – потенційно взірцевою покликана бути і проектна модель українського бюджету. Йдеться про модель розвитку, апробацію якої доречно практикувати вже зараз. Яким би важким не був період війни – бюджетні параметри повинні містити передумови розвитку, особливо у разі, коли очікувана перемога на боці України.

Тому необхідна зміна чинної бюджетної моделі на модель розвитку. Ми переконані у необхідності закладання передумов розвитку якраз у даний час. Тож як проєктований на 2023 рік бюджетний процес, так і подальше реформування бюджетної моделі та її контролю повинні передбачати умови, необхідні для економічного, соціального та екологічного розвитку українського суспільства.

Проте ще минулого року Уряд подав до Верховної Ради України зміни до Бюджетного кодексу, які дозволяють Міністерству фінансів і місцевим державним адміністраціям зупиняти виконання бюджетів територіальних громад, а також із **січня 2023 року** ліквідувати бюджети розвитку **громад** [4]. Варто наголосити, що якраз бюджети розвитку є тими інструментами, за допомогою яких органи місцевого самоврядування здійснюють видатки на соціально-економічний розвиток, виконання інвестиційних програм, будівництво, капітальний ремонт та реконструкцію об'єктів соціально-культурної сфери та житлово-комунального господарства тощо.

Відтак демонтаж бюджетної моделі розвитку, починаючи з територіальних громад, слід вважати кроком, неадекватним умовам війни та повоєнного періоду. Що більше: понад 20 років тому в українській економічній думці висловлено ідею фінансів сталого розвитку [5, с. 155]. Це відбулося після глобального порушення проблеми сталості розвитку спочатку на

Саміті в Ріо 1992 р., а згодом – на численних міжнародних обговореннях. Якраз на часі вести мову про бюджетну модель, в структуру якої має бути закладена вже не просто ідея розвитку, а розвитку, котрий передбачає як сталість оборонної спрямованості бюджету в час війни, так і піклування про життєдіяльність нащадків у повоєнному періоді.

З огляду на це постає відповідна порушеній проблема контролю, а саме – поєднання ідей сталості розвитку і контролю бюджетів як у час війни, так і в повоєнному періоді. Вважаємо, що як змінам існуючої бюджетної моделі на новітню, так і змінам парадигми контролю бюджетів покликана сприяти концепція STEM-освіти, ухвалена з метою запровадження природничо-математичних засад в освітню сферу [6]. Завдяки ухваленню Урядової концепції ці засади набувають легітимності і стають основоположними для подальшого розвитку для фінансово-економічної науки та освіти. Окремі науковці вже ведуть мову про перспективність її освітньо-наукового застосування щодо бухгалтерського обліку та економічного аналізу [7; 8].

Викладені передумови спонукають нас до використання пропонувананих підходів і в бюджетній сфері. На наш погляд, концепція STEM-education має стосуватися передовсім бюджетів сталого розвитку, адже їх обґрунтування і подальший контроль потребують дотримання саме природничих засад. Тому викладене своєю чергою спричиняє доцільність порушення питання про застосування даних підходів у сфері контролю бюджетів розвитку. З цієї метою мають бути адаптованими раніше викладені нами положення щодо бюджетного контролю [9]. З огляду на це пропонувані підходи доречно іменувати концепцією STEM-control-education.

Досліджувана освітня концепція містить кілька складових, аббревіатура перших букв кожної з яких утворює її назву – STEM. Тож найважливішими із них є наука (Science), технології (Technology), інжиніринг (Engineering) і математика (Mathematics). Обов'язкова наявність кожної зі складових для досягнення цілей концепції потребує інтерпретації природничо-математичних засад STEM в якості фундаментальної основи сучасної економічної науки, у т.ч. фінансово-економічної.

Основоположною складовою даної освітньої концепції справедливо вважати науку, у досліджуваній ситуації – той сегмент економічної науки, в т.ч. прикладної, котрий відіграє роль підвалин фінансово-економічної освіти. З огляду на це доречно вести мову про надання новітніх фахових компетентностей теперішнім та майбутнім фінансистам і першою чергою

тим, на кого за чинним Бюджетним кодексом покладається ініціювання та здійснення контролю бюджетів.

Слід підкреслити, що природничо-математичні засади сучасної фінансово-економічної науки започатковують створення принципово нової основи контролю бюджетної моделі. Її адекватність принципам сталого розвитку потребує зміни існуючих надмірно політизованих засад фінансово-економічної науки на природничі. Атрибутивною світоглядною ознакою контролю цієї моделі стає спрямування на захист інтересів покоління і надання гарантій сталості фінансово-економічним відносинам між поколіннями сучасників і нащадків [5, с. 155]. Відтак завдання контролю полягає в з'ясуванні ефективності природничих засад, завдяки імплементації яких пропонується бюджетна модель покликана стати реальністю повоєнних науково-прикладних та освітніх фінансово-економічних, зокрема, бюджетних практик.

Технології, як складова досліджуваної концепції, являють собою підконтрольний об'єкт, що має бути підпорядкованим новітнім досягненням науки як основоположної складової STEM. Дотримуючись принципів запровадження сталого розвитку, у повоєнному періоді належить вести мову про з'ясування адекватності бюджетної політики цим принципам, а саме – про вкладання бюджетних коштів у технологічне освоєння тих сегментів суспільно-господарського буття, які належить вважати пріоритетними з часів акад. В.Вернадського – біосфери, гео- і техносфери та ноосфери.

Інжиніринг, як наступна складова концепції STEM-освіти, є своєрідним продовженням технологічного освоєння вказаних сфер. Адже з точки зору фінансово-економічної науки інжиніринг повинен передбачати контроль комерціалізації освоєння кожної із названих сфер на основі новітніх досягнень науки і технологій. Інжиніринговий підхід повинен передбачати обчислення результативності вкладання коштів у бюджетне освоєння сфер живого, неживого й розумного.

Заключною складовою STEM є математика – підвалина, що надає фундаментальності природничим засадам досліджуваної концепції. Її використання у контексті запровадження STEM-освіти потребує новаторського науково-прикладного та практичного застосування з метою бюджетного контролю існуючого доробку українських і зарубіжних математиків. Йдеться, з одного боку, про застосування для запровадження бюджетної моделі сталого розвитку фундаментальних розробок із теорії золотого перетину, зокрема тих, що належать Л.Пачолі, котрий поєднав у собі видатного математика й основоположника теорії обліку [10, с.173].

З іншого боку, запровадженню досліджуваної бюджетної моделі мають сприяти здобутки П.Цьомпи в галузях економетрії та бухгалтерського обліку [11].

Згідно з досліджуваною концепцією STEM-control-education належить адаптувати інформаційне забезпечення контролю бюджетів [12]. Своєю чергою ця розбудова інтелектуального забезпечення контролю має відбуватися у вигляді, який передбачатиме охоплення даних, інформації і знань, необхідних для релевантного вибору із кожної складової STEM-education – сучасної науки і новітніх технологій, інжинірингу та математичного забезпечення, адаптованих до контрольованих параметрів бюджету та відповідно поставлених на фундаментальну природничу основу.

Викладене визначає повоєнне бачення фінансово-економічної науки та освіти, здатних бути адекватними порушенням концептуальним вимогам. Пропоновані нами положення окреслюють ключові складові програм підготовки майбутніх здобувачів фінансово-економічної освіти (зокрема, навчальних дисциплін, практик, державної атестації тощо). Вони необхідні для оновлення навчального процесу на досліджуваних природничо-математичних засадах. Завдяки поєднанню STEM-education та STEM-control-education вимальовується і подальше бачення бюджетного контролю. Контрольованим параметром має стати бюджетна модель розвитку. З'ясування її сталості являтиме собою одну із характерних ознак бюджетного контролю в умовах війни та повоєнного періоду.

Список використаних джерел

1. Уряд схвалив проект Державного бюджету України на 2023. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-skhvalyv-proekt-derzhavnoho-biudzhetu-ukrainy-na-2023-rik>
2. Макогон Х. Жорсткий бюджет-2023. Що уряд підготував українцям. URL: <https://www.depo.ua/ukr/money/byudzhet-2023-202209161441992/amp>
3. Шевнін О. Бюджет-2023. Оборона, борги і обвал соціальних стандартів. URL: <https://www.dsnews.ua/ukr/economics/byudzhet-2023-oborona-borgi-i-obval-socialnih-standartiv-15092022-466180>
4. В Україні можуть зникнути бюджети розвитку. URL: <https://konkurent.ua/publication/82393/v-ukraini-mozhut-zniknuti-budzheti-rozvitku/>
5. Ларіонова Л. Нотатки із засідання Вченої ради НДФІ // Фінанси України. – 2002. – №9.
6. Концепція розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти). Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 5

серпня 2020 р. № 960-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/960-2020-%D1%80#Text>

7. Куцик П., Шевчук В., Дерун І. STEM і становлення новітньої парадигми бухгалтерського обліку. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2022, Том 4 (45).

8. Шевчук В. STEM-analytics-education: Аналітичні підходи до оцінювання продовольчих можливостей України у контексті глобальної безпеки // Розвиток системи обліку, аналізу, аудиту та оподаткування в Україні: теорія, методологія, організація: збірник тез доповідей учасників XX Всеукраїнської наукової конференції. Київ: НАСОА, 2022.

9. Василевська-Смаглюк О. М. Бюджетний контроль і проблеми його інформаційного забезпечення. Сучасна статистика: проблеми та перспективи розвитку. Збірник тез доповідей учасників XIX міжнародної науково-практичної конференції з нагоди Дня працівників статистики. – К.: НАСОА, 2021.

10. Конфорович А.Г. Колумби математики. Київ: Рад. школа, 1982. 223 с.

11. Цьомпа П. Нариси економетрії і побудована на національній політекономії теорія бухгалтерського обліку. Львів : Камеяр, 2001. 200 с.

12. Василевська-Смаглюк О. М. Адаптація контролю та його інформаційного забезпечення до вимог дотримання бюджетної безпеки. Розвиток системи обліку, аналізу, аудиту та оподаткування в Україні: теорія, методологія, організація: збірник тез доповідей учасників XX Всеукраїнської наукової конференції. Київ: НАСОА, 2022.